

דבר תורה לפרשת השבוע
פרשת פנחס: קורבנות הציבור – קידוש המרחב הציבורי
הרב גור גלון
ישיבת הר ברכה

החל מפרשת חוקת, מתחילה ההכנה לקראת הכניסה לארץ. כחלק מהכנה זו, מופיעים בחציה השני של פרשתנו הציוויים על קורבנות הציבור, ובראשם קורבן התמיד.

קורבנות הציבור הם קורבנות של האומה כולה, המבטאים התקדשות והתעלות של הכלל. זו מציאות שאינה שייכת במדבר. הרמב"ן, אביהם של ישראל, שעלה לארץ וייסד בית כנסת בירושלים (הקרוי על שמו), כתב שלא הוקרבו קורבנות ציבור במדבר. ראשונים רבים חולקים עליו, אבל נראה שגם לשיטתם היה זה רק בבחינת "הציבי לך ציונים" – הכנה לקראת קורבנות הציבור בארץ ישראל. בכל מקרה, כהלכה לדורות, אין קורבנות ציבור קרבים אלא בבית המקדש בירושלים. כשמגיעים לארץ ישראל מתגלה הקומה הציבורית, ואז אפשר לחוש את רוח העם, את הכוח של הציבור, את העוצמה של האומה.

הזהות המרכזית של כל אחד ואחד מאיתנו היא היותו בן ישראל, חלק מהאומה. לאחר מכן לכל אחד יש חלק משלו, אות משלו, אבל זה מתחיל בהיותנו חלק מעם ישראל.

אנחנו ישראלים בארץ ישראל. זו העוצמה שלנו, זה החלק הנצחי שבקרבו, שלפני ומעבר לכל המעשים והבחירות, לכל הנפילות והטעויות, וגם מעבר לכל ההצלחות והעליות: ישראלים בארץ ישראל!

יסוד קורבן התמיד

הקורבן הראשון והיסודי הוא התמיד. ידוע המדרש שבו מנסים התנאים למצוא מהו הפסוק הכולל ביותר בתורה. זו לשונו (הקדמת הכותב לעין יעקב):

בן זומא אומר: מצינו פסוק כולל והוא "שמע ישראל"...

בן ננס אומר: מצינו פסוק כולל יותר והוא "ואהבת לרעך כמוך".

שמעון בן פזי אומר: מצינו פסוק כולל יותר, והוא "את הכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר" ... עמד ר' פלוני על רגליו ואמר: הִלְכָה כֶּבֶן פְּזִי.

על פי רבי שמעון בן פזי, שהמדרש פוסק כמותו, הפסוק היסודי ביותר בתורה מופיע בפרשתנו (כח ד): "את הכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר, ואת הכֶּבֶשׂ השני תַּעֲשֶׂה בֵּין העֲרֵבִים".

יש להתבונן ולראות: מה מיוחד בקורבן התמיד, שהופך אותו לעניין הכולל ביותר בתורה?

אנו מצויים בעולם גשמי, שבו הרוחניות והקשר עם הקב"ה נתונים לשחיקה מתמדת, שכן כל אשר נראה לעינינו הוא כיצד החומר, הכלכלה, החברה וכו' הם המובילים תהליכים וקובעים מה יהיה ומה יקרה. האמונה וההבנה העמוקה שמה שבאמת קובע הוא העניין הרוחני, האלוהי – אינה דבר שניתן בקלות לראות בעיניים, ולכן היא נשחקת.

הרב קוק זצ"ל מבאר רעיון זה ב"עולת ראייה" (ח"א, עמ' קכו; ודברים דומים מצאנו גם אצל רבי נחמן מברסלב ליקוטי מוהר"ן א כח ג, בא"ח פנחס שנה א ועוד):

בפנימיות יסוד החיים שלנו מנח אוצר קדוש, יקר ומרומם מאד, שהוא – מצד עצמו – עומד הוא למעלה מקל פגם. קשור הוא בהאור האלוהי הממלא צחצחות אין קץ, וישר וצדק, חסד ואמת, אהבה וגבורה הוא מלא תמיד.

פנימיות חיינו מלאה באמת בקודש עליון, ואנו דבוקים לקב"ה.

אלא שהצורך של ירידת הנשמה, וקשור ערכי החיים בתחומים מצמצמים ובתכונות חמרייות, הוא המביא את האפשרויות של הטבעה, של ירידה ושל שקוע תדירי במעבי החטא.

הירידה לעולם הזה גורמת לשחיקה מתמדת, לשכחה של האמת הגדולה של חיינו, של גודל קדושת נשמתנו ושל ההבנה שהעולם הרוחני הוא הפועל, היוצר והמקדם. דומה הדבר לתולעת שמהרסת לאיטה כל הנקרה בדרכה, וכפי שכותב הרב:

ולעמת זה פועלת היא ההעלאה התדירית, מיסוד קדשת התמיד, עולת תמיד, באותיות תולע.

אנו זקוקים להעלאה תמידית כנגד השחיקה התמידית. העול"ת (תמיד) נלחמת בתולע.

לצורך העלאה תמידית זו, נבחרו שני כבשים. הכבש מייצג את חיי השגרה, שהרי תכונתו היא ללכת עם העדר בנחת ושלווה – ואת זה אנו רוצים להעלות להקב"ה. אנו, כציבור וכאומה, רוצים להפוך את השגרה היומיומית, את הבוקר והערב, לעלייה יומיומית. לא עלייה של קפיצות ודילוגים, אלא הדרגתית ומתמידה, שלב אחר שלב.

כחלק מסדרי החיים הקבועים, אנו מוסיפים ביום השבת עוד שני כבשים – לומר שלא די בעלייה מתמדת בכל ימות החול, אלא יש צורך ביום שבו יהיה ריכוז של המאמץ ותופיע עלייה והתעלות כפולה.

ריח ניחוח האומה

קורבנות הציבור מייצרים ריח ניחוח. ריח הניחוח הוא האווירה הכללית, האור המקיף שמתוכו הכול צומח. קורבנות הציבור הם ההתקרבות הציבורית, ההתעלות של האומה. כל האומה מקריבה ומתקרבת. לכן, אסור שקורבנות אלה יהיו של יחיד או שותפים. אפילו כל אזרחי מדינת ישראל ייתנו 10 אגורות, ונקנה קורבן שיוגדר בשותפות של כל אחד ואחד – לא יהיה זה קורבן ציבור. קורבן ציבור שייך לאומה בכללה, ולא לפרטים בתוכה.

קל מאוד להיות שייכים לאומה כשזו צועדת ומתקדמת, כשכל יחיד ויחיד נהנה מרוח גבית מקדמת ומקרבת, מעירה ומעוררת. זו עוצמה עצומה של אומה שלמה העובדת את א-לוהיה, המרוממת את העולם כולו יום יום באמצעות קורבן התמיד, וביתר שאת ויתר עז במועדי הקודש, ובראש השבת.

אחת הסיבות לצום י"ז תמוז היא ביטול התמיד. אנו כואבים את אובדן ההתעלות הכללית הגלויה שמבטא קורבן זה, את היכולת להאיר את העולם כאומה.

אני תמיד מדמיין כיצד נראית תקשורת מצמיחה ומגדלת. כאשר פותחים את הרדיו, ראש הממשלה – האיש עם העוצמה והכריזמה – פותח בדבר ה' לאומה, במילים עצומות של גודל רוממות ואמונה; פאנל פרשנים מגדולי חכמי ישראל דנים בדבריו; בין לבין נשמעת שירת קודש. כך האומה מתגדלת ומגיעה לשיאים של קרבת ה' ומוסריות, של טוב וחסד. אוי לנו כי חטאנו, ואיבדנו את הגודל והיופי הזה!

לצערנו, אין לנו מקדש במרכז המדינה, ואף על פי כן צריך כל אדם ללמוד סדרים אלו ולהשתדל ליישם בחייו, במשפחתו ובקהילתו. התורה מלמדת אותנו סדרי חיים לכול, והיכולת לבנות סדר חיים שבו יש התעלות יומיומית מתמדת היא חשובה ויסודית.

כמו מקדש מעט, ננסה לייצר בינתיים ציבור מעט. נבנה חברה שהשיח שלה מחובר לאידיאלים, לקב"ה; חברה אוהבת, בטוחה וצודקת; חברה של חסד ותורה, אמונה ותפילה; חברה שמקדשת את השם, שילדיה יצאו ויחזרו חזקים יותר, טובים יותר; חברה שבה מעשר כספים הוא נורמה, שלימוד שש שעות בשבתות, בימים טובים ובחולו של מועד הוא ערך; חברה שבה דיבור לשון הרע הוא בושה וחרפה, ומי שבטעות ידבר לשון הרע – יחוש מייד צער ומבוכה/יסתכלו עליו בפליאה ותדהמה. נתחיל בתוכנו: בבית הכנסת שלנו, במשפחתנו, בקהילתנו, ביישובנו, ונזכה להדביק בטוב ובטוהר הזה את כל ישראל.

קריאת הפרשה מעוררת אותנו לחלומות הללו: אומה מסודרת, שבה כל איש עומד במקומו ובנחלתו וממלא את תפקידיו; קורבנות הציבור קרבים בשבתות ומועדים; ובראש האומה מנהיג מופלא – "איש אֶשֶׁר רוּחַ בּוֹ".

יהי רצון שנזכה לבנות סדרי חיים שבהם האדם הולך ומתעלה משעה לשעה ומיום ליום, כאשר השבת היא המובילה את כל תהליך ההתעלות, ובעז"ה נזכה להחזרת תמידים כסדרם ומוספיים כהלכתם, במהרה.